

pedig nemcsak formailag teszik kedvessé, hanem könnyen olvashatóvá is. Csak a címlappal nem tudok megbarátkozni. Nem a diszító virágnak szecessziós vonalaira célzok, hanem a kétszintű, fekete-vörös nyomásra. Lehet, hogy csak a szokatlansága bánt, de inkább hiszem, hogy nem elég komoly a kettős szín Eötvöshöz, annál kevésbé, mert csak a címlapon fordulván elő, ok nélkül támaszt ellentétet az első két lap és a többi között. Azután eddigelé csak egyféle könyvben szoktuk meg a fekete-vörös szintársulást, olyan fajta könyvben, melyet Petőfi a gazhoz hasonlított: a kalendáriomban. Ha komolyabb kifogást tehettem volna, azzal állottam volna elő, ez természetesen csak egészen jelentéktelen megjegyzés, hozzá még teljesen subiectiv is.

Megérdemli ez az új kiadás már a formája miatt is — a tartalom Eötvösnél nem kerül szóba — hogy minél teljesebben szét-hordja a vásárló közönség. Szívből kívánjuk az Eötvös-alapnak, a melyet a tulajdonjog illet, a nagy hazafiú szellemének, a melynek dicsőségét hirdetik e művek s végül Eötvös Loránd bárónak, a nagylelkű adományozónak.

CSÁSZÁR ELEMÉR.

Lőte József dr. *Megjegyzések a középiskolai oktatásra.* A kolozsvári egyetem évmegnyitó ünnepén tartott rectori beszédből. Kolozsvár. Szerző sajátja (Stein J. nyomdája), 1902. 28. l. Ára 40 fillér.

El 28 lapon szerző elítéli egész középiskolai oktatásunkat rendszeről-módszerestől együtt s egészen új rendszert ajánl helyébe. Azt a sok nehéz és súlyos kérdést, a mely a pædagogusoknak annyi fejtörést okoz, a mire annyi tanulmányt fordítanak, mind megéri s rövidesen el is intézi. Elintézi «megjegyzések» alakjában, híven az értekezés címéhez. Megjegyzéseinek támasztéka részben a saját — nagyon hiányos — inductiója, részben másoktól vett idézetek. Világosabbá nem teszi a dolgot, de annyi jelentősége mindenesetre megvan, mint egy nagyműveltségű érdeklődő szavzatának.

Kiindulási pontja az egyetemi hallgatónak általa tapasztalt kevés latin nyelvbeli tudománya. Az eredménytelenség okát a gymnasium tulzó grammatizáló módszerében látja, a helyett többet akar olvasatni, hogy a tanuló nyelvérzékre tegyen szert s érezni kezdje az író. Ezek sokszor konstatált dolgok, és semmi sem bizonyosabb, mint hogy a tulzó grammatizálás hiba, épen úgy, mint minden más tulzás, a mint hogy mézből sem jó a sok. De a tulzó grammatizálás és a grammatika száműzése között még igen sok fokozat van és az a nyelvtanulás, a mely nélkülözi a gramma-

tikai alaposságot, nem iskolai studium. Ha leszóljuk a grammatikát, azzal még nem tettük eredményesebbé a nyelvtanítást, sőt! Szerző sem akarja egészen számúzni, bár nagyon alárendelt szerepet juttatna neki. Viszont azt, a mit a grammatika tanítás módszeréül ajánl, megtalálhatná a gyakorlatban is: az inductiv nyelvtanítás alkalmazóinak eljárásában, továbbá az új tantervben, mely ezt az útat írja elő.

A mit azután arról mond, hogy az irodalmi tanítás hatását — úgy a hazaiét, mint a classikusokét — agyonütik a folyton közbeszótt elemzéssel, hogy az önálló munkásságra kell szoktatni, jellemet fejleszteni stb., mind sokszor elmondott dolgok, de nem árt, ha minél többször halljuk, többek között a rectori székéből is. Nagyobb nyomatéka van annak, a mit mint orvos a túlterhelésről mond, bár orvosszerei kissé túlzóak, a midőn 20—22 heti órát ajánl s a középiskolai tanulmányokra a 12—20 évek közti időt. Itt is az arany középút lesz helyén, épen mint az egyoldalú grammatizálás és az egyoldalú olvasatás között.

Az új rendszer, a mit a szerző ajánl, rövid féloldalon van kifejtve. «A fő tárgyak a *természettudományiak* mellett a magyar nyelv és irodalom, meg a magyar nemzet története legyenek.» Nagyon meglepő, hogy miután a latintudás elégtelenségéről panaszkodott, hát most csak az V. osztályban kezdené a latint tanítani. A IV-dik osztályig egyáltalán nem akar idegen nyelvet; ott pedig a némettel kezdené. «A mennyiségtanra elég lenne annyi, a mennyi a gyakorlati életre tapasztalás szerint megkívántatik.» Ez körülbelül a négy alapműveget.

Látnivaló, hogy a rendszer eléggé új. Az eddigi gerincze a középiskolai oktatásnak: a classikus nyelvek és a mennyiségtan ki van sorvasztva belőle. Helyükbe jönnének a természettudományok és a nemzeti studiumok. Hogy vajjon a 10—15 éves gyermek tanításában pótolhatnák-e a természettudományok a nyelvi tanulmányokat, a mely utóbbiak főérdeme az Utasításoknak a szerzőtől is idézett szavai szerint az, «hogy egyszerűség és világosság karöltve jár szabályaikban az *alapossággal* és *biztossággal* ?» — hogy a mikor a *serdülő ifjában* már a tárgyi érdeklődés ébredezni kezd, a minek legjobb tápláléka az ilyen érdeklődést már föltételező természettudományok, akkor kezdjük őt nyelvekkel táplálni, ellenben megfosszuk a *gyermeket* a csekély tárgyi érdeklődéssel is beérő, de formális elemekben annál gazdagabb nyelvi tanulmányoktól? — hogy vajjon nem érvényesült-e eddig is kellő mértékben a nemzeti szempont iskoláinkban? vagy hogy hasznára válnék-e ebből a szempontból tantervünknek, ha alapvető idegen nyelvűl benne a classikus latin helyett egy élő modern nyelvet és épen a németet tennők? — mindezek olyan kérdések, a melyek középiskolai rendszerünk megítéléséhez döntő szempontokat adnak, a melyeknek mérlegelése azonban nem tűnik ki az értekezésből.

Örömmel látjuk különben, hogy egyetemi tanáraink körében is terjed az érdeklődés a közoktatási kérdések iránt. Szép, hálás és nálunk még alig művelt tér kínálkozik ezen érdeklődés kielégítésére egyetemi oktatásunk bajainak föltárásában és az orvosszerek megkeresésében.

Az iskolai munka és pihenés. Az orsz. kath. tanügyi tanács Budapestén. 1901 jan. 26. tartott ülésén felolvasta dr. *Walter Gyula*. Budapest. Stephaneum nyomdája. 1901.

Walter dr. felolvasása érdekes is, tanulságos is. Szorosan az iskolai egészségügy terén mozog értekezése, az iskolai munka és pihenés viszonyait vizsgálja, e nemű kísérletek köréből számol be egyről-másról, ismereteti a Németország (és Ausztria) iskoláiban (népiskoláiban) meghonosított «*hőségi szünetek*» intézményét. Lényege abból áll, hogy a melegebb nyári hónapokon keresztül a délutáni, sőt a délelőtti előadás is elmarad, ha a hőmérő bizonyos magasságra (18 vagy 20 fokra) emelkedik. Eredete három évtizedre nyulik vissza: az első intézkedést Württemberg tette 1870 decz. 28-án, mely szerint szünetel a délutáni előadás, ha a hőmérő délelőtt 20 fok R-t mutat. Hazánkban a hőségi szünetek eddigelé ismeretlenek, pedig a délutáni előadást meleg nyári napokon sem pädagogiai, sem egészségügyi szempontból védeni és pártolni nem lehet.

Walter a tanítás idejének új beosztását, a délutáni órák korlátozását, sőt lehetőleg teljes beszüntetését kívánja az ország összes népiskoláiban, s erre a főváros iskoláinak példája is bátorítja. B. F.

Gyermekeink nevelése. Foltin A. után átdolgozta Holzmann Ignác. Budapest, 1901. Athenæum.

Mindig örömmel fogadok és olvasok olyan könyvet, melynek czélja a nép műveltségének emelése, de különösen örülök, ha a nevelés köréből találok ily munkákat, mert meg vagyok győződve, hogy a nevelés kérdése a társadalmi kérdések elseje. Az összes szociális bajokat csak akkor sikerül megoldani, ha tudásban és jellemben erős férfiak kerülnek ki a család, az iskola köréből. Hogy a nevelés mily fontos, azt nem elég hangsúlyozni, hanem a helyes nevelés elveire, a családi nevelés, a házi nevelés tudatossá tételére kell vezetni azokat, kiktől legtöbb függ: az anyákat.

Nagyon is igaza van b. *Szvorényink*-nek, ki ugyanily irányban, de nagyobb szabású könyvének bevezetésében azt mondja: «Átalakulást vár családi s nyilvános életünkben sok más; semmi sürgősebben, mint *házi nevelésünk*. Ujjá fogná ez szülni erkölcsi és társadalmi életünket.»